

Розуміння інформації здійснюється через ствердження єдності інформації та інформаційного підходу, яке виражається в тому, що інформація є результатом інформаційного підходу до пізнання реальної дійсності, і навпаки, інформаційний підхід неможливий без оперування поняттям інформації. Первинним у цій єдності є інформаційний підхід, тобто методологічний засіб вивчення об'єктивного світу, а інформація – базове поняття означеного підходу, конкретний зміст якого не задано апіорі, а варіюється залежно від поставленого пізнавального завдання [6].

Документознавство (як самостійна наукова дисципліна) і документалістика розвиваються паралельно, вирішуючи свої завдання, маючи власні об'єкти і предмети дослідження та проблеми розвитку. Документознавство визначається як інтегральна наукова дисципліна про документ і документально-комунікаційну діяльність, теоретичну частину якої становить документологія.

Більшість із зазначених документознавців стали прихильниками документологічної версії документознавства (Н. Кушнарєнко, М. Слободяник, Г. Швецова-Водка). Але когорта науковців поповнювалася прихильниками книгознавства, бібліотекознавства та бібліографознавства, що наклало відбиток на загальні погляди на документознавство. Останнім часом підкреслюється необхідність адаптації чистої науки до конкретної сфери практичної роботи з документами.

Список використаних джерел

1. Документознавство. Загальне документознавство. Сучасні концепції науки про документ. URL: <https://cutt.ly/920XWj3>
2. Нілова І. Документознавство як наукова дисципліна. *Вісник Книжкової палати*. 2005. № 4. С. 27–30.
3. Дослідження структури сучасного вітчизняного документознавства та його місця серед інших наук документального циклу. URL: <https://studfile.net/preview/5043682/page:2/>
4. Кулешов С. Г., Барабаш В. А., Глебова Л. В. Сучасне документознавство за кордоном: навчальний посібник з курсу «Документознавство». Частина перша: Сучасна документологія (неодOCUMENTАЦІЯ) за кордоном. Кропивницький: ЦНТУ, 2020. 120 с.
5. Кушнарєнко Н. Внутріпредметна і міжпредметна інтеграція дисциплін документознавчого циклу. *Вісн. ХДАК*: збірн. наук. праць. 2003. Вип. 13. С. 109–114.
6. Палеха Ю. Загальна класифікація документа: пропозиції щодо вдосконалення. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022, № 3. С. 37–49.

Слободянюк Ангеліна Олександрівна
(наук. керівник – д-р філол. наук, професор Лукаш Г. П.)
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ІНТЕРФЕРЕМИ У ДОКУМЕНТАХ: ПРОБЛЕМИ ПОРУШЕННЯ НОРМ СЛОВОВЖИВАННЯ

У час потужної інформатизації суспільства і підвищення статусу рідної мови у світі особливо важливим компонентом професійного успіху стає дотримання мовної культури. Отже, успішний професійний портрет документознавця, який безпосередньо має справу з текстовим контентом, формують не лише базові професійні знання, а й мовна освіченість фахівця як свідомого виконавця своїх національних обов'язків. Але досить часто у процесі взаємодії мовних систем за умови двомовності відбувається мимовільне перенесення, накладання ознак однієї

мови на іншу. Це явище називають інтерференцією (від лат. *inter* – ‘між’, ‘взаємно’ і *ferentis*) – ‘той, що несе, переносить’ [1].

Анормативи на всіх рівнях мовної структури, спричинені негативним впливом мовної взаємодії, неодноразово були об’єктом наукового вивчення. Про засмічення мови інтерференціями як наслідок міжмовних контактів на лексичному рівні пише Л. І. Шевчук [2], проблема інтерференції в мовленні майбутніх фахівців на прикладі лексики студентів цікавить І. І. Харченко [3], Т. О. Лещенко [4]. Спільні для говірок української, російської, болгарської, румунської / молдовської, гагаузької мов інтерференціями та ареали їх поширення як наслідок контактування п’яти мов (української, російської, болгарської, румунської / молдовської, гагаузької) у полілінгвальному латеральному українському ареалі на півдні Одеської обл. – у межиріччі Дністра і Дунаю – розглядає М. Дельтою [5]. Наукові праці мовознавців підтверджують поширення інтерференції в українській мові, яка є серйозною проблемою мовної дієвості. Метою нашого дослідження є аналіз прикладів інтерференції, що часто трапляються в текстах документів; причини виникнення інтерференції в документах; шляхи подолання проблеми вживання інтерференції та перспективи її дослідження.

Представники Празького лінгвістичного гуртка ввели термін «інтерференція», щоб позначити відхилення від мовних норм у випадку контакту між різними мовами. У Вайнрайх дав визначення лінгвістичної інтерференції, яку можна описати як випадки відхилення від норм кожної мови, що відбуваються під час взаємодії білінгвів, тобто людей, які володіють більш ніж однією мовою [6]. Конкретним проявом інтерференції є лінгвістична одиниця, відома як інтерференма. Вона формується шляхом прямого перекладу з урахуванням фонетичних та мовних норм мови, яка зазнає впливу [4]. Ці одиниці не мають номінативного пояснення та не можуть стати частиною мовної системи, оскільки вони функціонують як альтернатива наявним засобам словесного вираження, але не є їх синонімами. Інтерференції є результатом іншомовного (російського) впливу і не вживаються в комунікативних ситуаціях. Інтерференції можуть призвести до деградації мовної системи, оскільки замінюють наявні мовні одиниці.

Лексичний рівень вважається найбільш вразливим до іншомовних впливів через слабку системність лексики та значний обсяг її одиниць. Мовні контакти між українською та російською мовами призводять до появи інтерферентних лексичних одиниць, які можуть порушувати норми та спричиняти суперечності в усному та писемному мовленні. Різновидом лексичних інтерференцій є словотвірні кальки. Розглянемо приклади:

1. *Добавка* – правильно: *додаток*, *явка* – правильно: *присутність* (віддієслівні утворення із суфіксом -к).

2. *Своєчасно* – правильно: *вчасно*, *товарообіг* – правильно: *товарооборот* (напівкальки).

3. *Базаточисленні* – правильно: *численні*, *бажаючи* – правильно: *охочи*, *ведучий* (фахівець) – правильно: *провідний*, *знаючи* – правильно: *обізнані*, *керуючий* – правильно: *керівний* (мовні штампи).

4. *На даний час* – правильно: *на сьогодні*, *на цю пору*; *проходити в урочистій обстановці* – правильно: *урочисто*, *підводити підсумки* – правильно: *підбивати підсумки* (мовні штампи – калькування словосполучень).

У текстах управлінських документів також часто трапляються такі інтерферентні одиниці (відхилення від лексичної норми):

1. *Копія вірна* – правильно: *згідно з оригіналом*. Тобто засвідчено, що копія документа відповідає оригіналу. У російській мові слово «вірний» має декілька трактувань: правильний, точний, надійний, постійний у своїх почуттях. Проте в українській мові ці значення мають відмінності: семантика слова «вірний» пов’язана із проявом почуттів (відданий, постійний у своїх поглядах та почуттях) [7].

2. *Відмінити закон* – правильно: *скасувати закон*. Відповідно до норм української мови треба вжити слово «скасувати», адже воно має значення визнати що-небудь недійсним, незаконним. Натомість слово «відмінити» означає змінити, зробити що-небудь інакшим.

3. *Виключення становлять* – правильно: *виняток становлять*. У цьому випадку слово «виключення» утворює невідповідне лексичне сполучення, адже має значення усунення із складу чого-небудь, виведення із складу колективу, організації.

4. Виконуючий обов'язки – правильно: виконувач обов'язків, оскільки українській мові не властива форма активних дієприкметників.

5. На сьогоднішній день – досить було вжити форму «на сьогодні».

Також можна помітити семантичну неузгодженість, яка виникає внаслідок впливу російської мови, у таких прикладах:

1. *Наказ вступає в силу – наказ набуває чинності.* У першому прикладі утворилося ненормативне сполучення, тому що вступити можна до закладу освіти, вступити в товариство або вступити в середину чого-небудь.

2. *Гроші в розмірі 1 000 (тисяча) гривень – гроші на суму 1 000 (тисяча) гривень.* Розмір може мати одяг, взуття або величина, обсяг чого-небудь.

3. *Експертно-перевірна комісія рахує – експертно-перевірна комісія вважає.* У цьому випадку внаслідок використання слова «рахувати» утворилося ненормативне калькування з російської мови. Адже «рахувати» – це здійснювати які-небудь підрахунки, послідовно називати числа.

Розглянемо причини виникнення інтерферем у документах:

– незнання правил літературної мови та недостатнє використання лексикографічної, довідкової та навчальної літератури;

– фахове оточення, що має недостатній рівень володіння літературною мовою та впливає на формування усного та писемного мовлення.

Порушення мовних норм в оформленні документів призводить до зниження рівня професійної культури, не сприяє розвитку позитивного іміджу установи, організації, окремого індивіда. Некоректне використання слів та словосполучень спричиняє несвідоме порушення змісту, що може мати негативні юридичні наслідки.

Пропонуємо такі шляхи реалізації уникнення інтерферем у документах:

– уважне вивчення чинного Правопису та його подальше використання у практиці;

– розвиток навичок користування лексикографічними джерелами, довідковою літературою;

– ознайомлення з україномовними офіційними джерелами інформації;

– проведення систематичного аналізу мовних помилок, що трапляються у документах.

Отже, використання інтерферем у документах є поширеним явищем, що потребує подальшого дослідження. Інтерферемі спричиняють денационалізацію мови, тому подолання цієї проблеми призведе до підвищення рівня мовної культури у професійному середовищі, забезпечить створення якісних документів та сприятиме позитивному іміджу особи, установи та організації.

Список використаних джерел

1. Ткаченко О. Б. Інтерференція. *Енциклопедія сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-12422> (дата звернення: 10.04.2023).

2. Федчук Л. І. Інтерференція як один із видів мовної взаємодії в умовах білінгвізму. *Національна ідентичність в мові і культурі*: зб. наук. праць / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, О. Г. Шостак. Київ: Талком, 2017. С. 304–308.

3. Харченко І. І. Проблема інтерференції в мовленні майбутніх фахівців аграрного профілю. URL: <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/7498/1.pdf> (дата звернення: 10.04.2023).

4. Лещенко Т. О. Лексико-стилістичні аномативи в науковому тексті. *Молодий вчений*. 2019. № 5.1(69.1). С. 145–148.

5. Дельюто М. Специфіка інтерферентних процесів у південнобессарабських говірках. *Linguistic bulletin*. 2018. № 24–25. URL: <https://ling-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/2728> (дата звернення: 10.04.2023).

6. Weinreich U. Languages in contact: findings and problems. Germany : Mouton Publishers, 2010. 148 с.

7. Стратулат Н., Проценко Г. *Говори і пиши правильно: навч. посіб.* Київ, 2020. 127 с. URL: <https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/kpl/2021/govori-pishi.pdf> (дата звернення: 10.04.2023).

